

**Hagyományok-Ízek-Régiók (HÍR) Védjegy
Konferencia
Mezőgazdasági Múzeum
2010. augusztus 28.**

**HELYI ÉLELMISZERELLÁTÁS, TERMELŐI PIACOK A
JAPÁN AGRÁRPOLITIKAI GYAKORLATBAN**

*Prof. Dr. Vörös Mihály László
voros.mihaly@mutf.hu*

Miről szól az előadás?

1. Előzmények, helyi élelmiszerellátó rendszer (local food system LFS) fogalma
2. A japán agrárgazdaság és élelmiszerfogyasztási szokások
3. A japán „agrár-vidék-táplálkozás” politika törvényi háttere, cél és –eszköz rendszere
4. A közvetlen termelői piacok fejlesztésének eredményei és hatásai
5. Következtetések, tanulságok

Helyi élelmiszerellátó rendszer (LFS) fogalma¹

▪ Egyedi, egy adott régióban földrajzilag is körülhatárolható, **gazdasági-társadalmi formáció ill. ökoszisztéma**, amely speciális természeti (talaj és éghajlati stb.) adottságokkal, mikroorganizmusokkal, növény- és állatfajtákkal, valamint emberi, technikai erőforrásokkal és infrastruktúrával jellemezhető,

▪ Működésének alapja, hogy egy **adott régióban élő élelmiszertermelők szoros kapcsolatot tartva a helyi fogyasztókkal**, törekszenek a helyi termelési adottságok, táplálkozási szokások, hagyományok, infrastruktúra kiaknázására, amely **növeli az önellátást**,

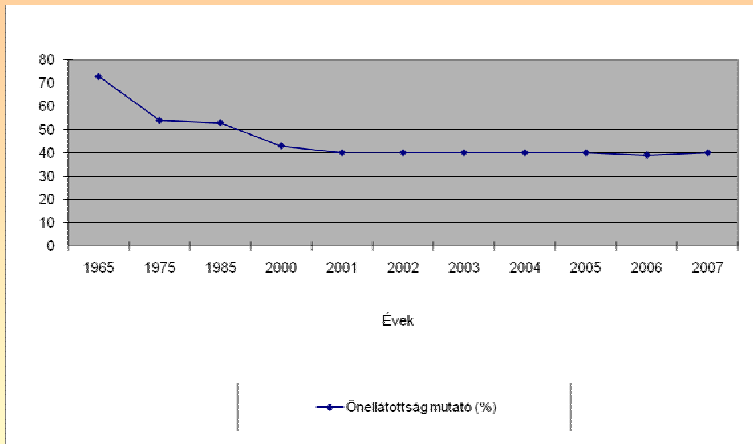
▪ A „holisztikus” területfejlesztésre alapozva valósítható meg, a **város és falu közötti munkamegosztásra**, a sokrétű szerves kapcsolatok lehetőségeire támaszkodva.

Forrás¹: Vörös, M. – Gemma, M. (2010): Case Study of Japan, in: Intelligent Agrifood Chains and Networks: Current Status, Future Trends & Real-life Cases. Blackwell Publishing (megjelenés alatt).

Japán agrárgazdaság

Megnevezés	Mutató
Farmok száma, millió	2,85
Mezőgazdaságilag művelt terület, millió ha	4,69
Mezőgazdasági művelésre alkalmas terület aránya, %	12,4
Mezőgazdasági népesség, millió fő	2,24
Átlagos farmméret, ha	1,8
Mezőgazdasági GDP aránya, %	1,0

A kalóriában mért élelmiszer önellátottság mutató (FSS ratio) csökkenése 1965 - 2007

Forrás: MAFF 2008, Vörös, M. – Gemma, M. (2010): Case Study of Japan, in: Intelligent Agrifood Chains and Networks: Current Status, Future Trends & Real-life Cases. Blackwell Publishing (megjelenés alatt)

A táplálkozási szokások változása

Okok, indítékok:

- Gyors gazdasági növekedés, tömeges elvándorlás vidékről,
- A mezőgazdaság „zsugorodása”, nemzetgazdasági súlyának csökkenése (GDP arány 9 %-ról 1%-ra),
- Az élelmiszerimport növekedése, a nemzetközi kereskedelmi kapcsolatok kiterjedése
- A háztartási jövedelem, az életszínvonal emelkedése.
- A munkaerőpiac szerkezetváltozása, a nők foglalkoztatásának elterjedése, életmódváltozás,
- Az élelem beszerzési források, az éttermi étkezési lehetőségek, a választék bővülése, kiszélesedése.

Az élelmiszerfogyasztási szerkezet változása (1960/1964 – 2004)

Élelmiszerek	1 főre jutó fogyasztás, kg	
	1960/1964 ¹	2004 ²
Rizs	120 ³	61,5
Hal	37	34,5
Zöldség	102	92,9
Gyümölcs	25	41,5
Hús	9	27,8
Zsírok, olajok	5,6	15,0
Tej, tejtermék	16	93,6

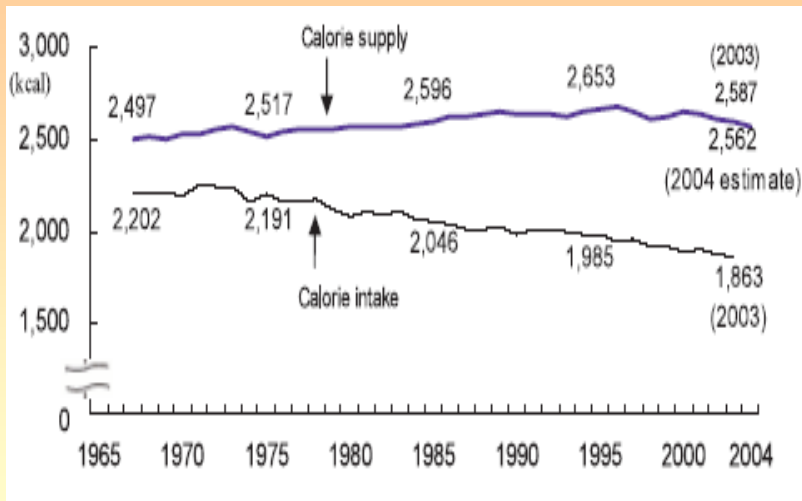
Forrás: Benet Iván¹ 1993 (OECD), MAFF² 2008, Ito Soichi³ 2007

A táplálkozási szokások osztályozása Japánban¹

- ‘Naishoku’ 内食 (‘Uchishoku’) = otthon, frissen elkészített étel otthon fogyasztása
- ‘Nakashoku’ 中食 = félkész étel otthoni vagy munkahelyi fogyasztása
- ‘Gaishoku’ 外食 = eseti házon kívüli, éttermi étkezés
- ‘Shoku-no-Gaibuka’ 食の外部化 = rendszeres házon kívüli étkezés ill. kizárólag vásárolt, „ipari” készétel fogyasztása

Forrás¹: Food and Agriculture Policy Research Center (1997): Structural Changes in Japan's Food System. Tokyo. 1997.

A napi ételkészlet kínálat (kalóriában) és a tényleges, ill. becsült fogyasztás trendje (1965 – 2003)

Forrás: Élelmiszer kínálati és keresleti adatok MAFF, Népegészségügyi és táplálkozási vizsgálati adatok, Ministry of Health, Labour and Welfare MHLW, 2003.

Az „agrár-vidék-táplálkozás” politika törvényi háttere

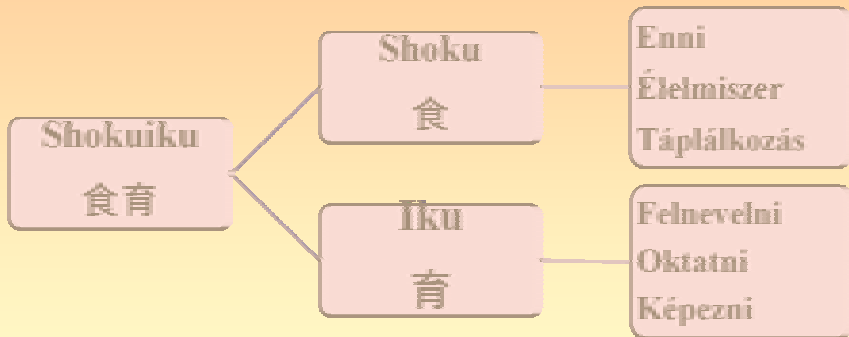
Két szervesen összekapcsolódó, alaptörvényre épül:

1. Az élelmezés, a mezőgazdaság és a vidéki területek alaptörvénye (Food, Agriculture and Rural Areas **FARA Basic Law**)
2. Az élelmezés és táplálkozás oktatásáról szóló alaptörvény ‘Shokuiku’ (Food and Nutrition Education **FNE Basic Law**).

Jellemzői:

- A hazai fogyasztói szempontokat előtérbe helyező, termelési méret-semleges
- Tömör, közérthető, konzisztens és koherens
- „Holisztikus” tervezés, projektszemléletű végrehajtás, kifinomult közösségi marketing.

A 'Shokuiku' jelentése?

*Az agrár alaptörvény a belföldi fogyasztó
tudatosságának és fogyasztási szokásainak
javítására orientál*

„Az élelmiszerfogyasztókat ösztönözni kell arra, hogy jobban ismerjék és értsék az élelmezés, a mezőgazdaság és a vidéki területek lényegét, valamint tanúsítsanak pozitív magatartást **étkezési szokásaik javítása** tekintetében”

Forrás: FARA Basic Law (provisional translation) I. fejezet 12. cikk.
<http://www.maff.go.jp/e/index.html>

Az agrár alaptörvény a természeti erőforrások jobb kiaknázását, a város és vidék közötti kommunikáció javítását, a belföldi fogyasztók hatékony informálását helyezi előtérbe

- „1. Az államnak, annak érdekében, hogy **javítani tudja a lakosság ismereti szintjét és tudatosságát a mezőgazdaságról** és vidéki területekről, valamint elnyerje közreműködésüket az egészséges és kényelmes életfeltételek megteremtéséhez, szükség szerint olyan intézkedéseket kell tenni, mint **előmozdítani a városi és vidéki területek közötti kölcsönös információcserét, ösztönözni a házi kertek jobb kiaknázását**”.
- „2. Az államnak szükség szerint intézkedéseket kell tenni, hogy a **mezőgazdasági termelő tevékenységek a városi területeken** és a **városok környékén is** működni tudjanak, és mutassanak fogékonyságot a **városi lakosok igényei** iránt, kiaknázva a fogyasztók közelségének előnyeit”.

A városi mezőgazdaság súlyponti szerepe Japánban

Megnevezés	Arány (%)
Művelt terület	15
Farm háztartások (HT) száma	24
Farmokból származó összes értékesítés	18

Forrás: Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries MAFF, 2008.

Politikai eszközök (1)

fokozni a helyben termelt élelmiszerek helyi fogyasztását
‘Chisan chisho’ 地產地消

1.Kommunikáció: a helyi termékek értelmezése, megismertetése, népszerűsítése.

2.Értékesítés és elosztás: helyi termékek eljuttatása a fogyasztókhoz, terítése a régiókban (informatikai, logisztikai, piaci eszközök).

3.Információcsere: a termelők és fogyasztók közötti szoros kapcsolat, hogy a termelők minél jobban ismerjék a helyi fogyasztói igényeket, a fogyasztók pedig a helyi termékek elérhetőségét, nyomon követhetőségét.

Politikai eszközök (2)

*az egész országban elterjeszteni a helyi közvetlen
termelői piacokat 'Chokubaijo' 直売所*

- 'Chokubaijo' piacok száma: 14 ezer
- Látogatók száma évente: 230 millió fő
- Becsült éves forgalom: 250 Mrd japán yen
ez az országos élelmiszerkereskedelmi
forgalom mintegy **10 %-át teszi ki**, de vannak
olyan tartományok, ahol ez az arány **elérheti
a 30-40 %-ot is!**

*Aukció a zöldség-gyümölcs nagybani piacon,
(Fukuoka City)*

Áruházlánc zöldséges részleg (Tokió)

*Termelői piac (Ukiha)– a vásárló az Interneten
ellenőrizheti a napi kínálatot és árakat*

*Kilátó terasz a termelői piacon (Ukiha) -
vidéki turizmus vonzerő*

*On-line mobil telefon információ az aktuális
beszállítói készletekről (Ukiha)*

Politikai eszközök (3)

országszerte oktatni és népszerűsíteni az egészséges táplálkozást, 'Shokuiku' 食育

A 'Shokuiku' alaptörvény célkitűzései:

- Az emberek ismerjék a helyes táplálkozás lényegét és fontosságát.
- Az egyén képes legyen a megfelelő étel kiválasztására
- Előmozdítani az egyén testi és szellemi egészségét, hogy kiteljesíthesse az életét
- Megismerni és megérteni a hagyományos japán étkezési kultúrát
- Újjáéleszteni a vidéki farmgazdasági és halászati régiókat, hogy erősödjön az önellátottság
- Oktatási programok indítása az óvodákban, iskolákban., tájékoztató kampányok, bemutatók szervezése országszerte. Kiemelt figyelem a **gyermekétkeztetésre**.

A 'Shokuiku' elméleti értelmezése: oktatás, tanulás, promóció és közösségépítés együtt

Célja: Fenntartható és harmonikus egység megteremtése az életminőség (QOL) és a környezetminőség (QOE) kapcsolatrendszerében.

„...tanulási folyamat, amelynek során az emberek kifejlesztik magukban holisztikus szemléletű kiegyensúlyozott táplálkozást. Ez képessé teszi őket arra, hogy a teljességre törekvő szemléletet bevigyék étkezési szokásaik mindennapi gyakorlatába és előmozdítsák a pozitív élelmiszerfogyasztási környezet kialakítását, beleértve a kapcsolatépítést az érintett közösségekkel, társadalmi csoportokkal is.”¹

Forrás¹: Adachi, M.2008.

„A japánok a tálalás szín- és formaesztétikáját, valamint az alapanyagok frissességét és minőségét fogadják el a legalapvetőbb gasztronómiai értéknek.”¹

Forrás¹: Cey-bert Róbert Gyula – Cey-bert Tünde (2009): A magyar konyha filozófiája. Püski Kiadó. p.20.

Tésztás halcsont leves 'Udon', főtt rizs, rákféle és cukkini rántva, plusz saláták

*Bio-zöldségekből készült tájjellegű tradicionális
ételek 'Dentoshoku' 伝統食*

*Japán „halcsemege”: frissen fogott, nyersen
fogyasztott hal ‘Sashimi’ 刺身*

Tápanyag-jelöléssel ellátott ételreklám az egyetemi menzán

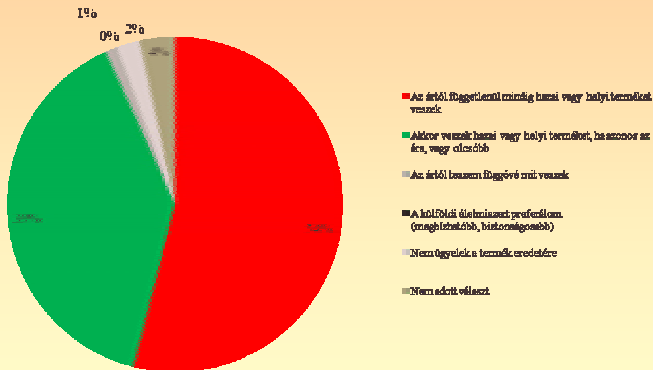
肉うどん
NIKI UDON

項目	1人分あたり
エネルギー	280kcal
たんぱく質	15.0g
脂質	8.0g
糖質	45.0g
食塩相当量	1.0g

生塩価格 **¥280**

① ② ③ ④ ⑤

Hazai, vagy helyi termékek preferálása a vidéki HT-ok élelmiszervásárlásainál Japánban (%)

Forrás: Saját adatgyűjtés és feldolgozás

Az etnocentrikus (patriota) élelmiszerfogyasztói magatartásra használt kifejezések

'Chisan chisho' 地產地消 = a helyben termesztett, előállított élelmiszer fogyasztásának preferálása

'Chi-shoku' 地食 = közvetlen a termelőtől vásárolt élelmiszer

'Furusato' ふるさと vagy: 古里 = „anyaföld”

'Furusato-shoku' 古里食 = az anyaföldön előállított alapanyagból készült élelmiszer

'Shindo Fuji' 身土不二 = „test és föld nem kettő”

Buddhista kifejezés a helyben termesztett élelmiszer fogyasztását preferáló magatartásra

A közvetlen termelői piacok gazdasági, társadalmi és környezeti haszna

- Az étel- és ital-önellátottsági mutató javítása,
- A helyi mezőgazdasági termelés élénkítése, a vidéki gazdasági aktivitás fokozása
- Az idősebb korosztályba tartozó termelők közérzetének, egészségi állapotának javítása, aktivitásuk megőrzése,
- Orvosi rendelők forgalmának csökkentésével az egészségügyi kiadások és a szolgáltatásokra nehezedő terhelés csökkentése
- A termelők és fogyasztók, a város és falu közötti kommunikáció és az információáramlás javítása, „kulturális híd” 文化の架け橋 kiépítése,
- Tájjellegű, térség-specifikus zöldség-gyümölcs termesztés ösztönzése, hozzájárulás a zöldség- és gyümölcs-turizmus fejlesztéséhez
- Az étel- és italpiacok minőségi színvonalának emelése, a termékválaszték szélesítése (friss helyi zöldség-gyümölcs)
- Táplálkozás oktatás, Shokuiku’ ’食育 előmozdítása,

Az „agrár-vidék-táplálkozás” politika célindikátorai

A japán polgárok jövőbeni életminőségét (quality of life QOL / quality of environment QOE) érintő szakpolitikai célkitűzések (indikátorok):

(1) 2015-ig 45 %-ra növekedjen a kalóriában mért FSSR mutató,

(2) 2010-ig az óvodák és iskolák 30 %-a vezesse be az egészséges helyi 'Chisan chisho' alapanyagok kizárólagos használatát a gyermekélelmezésben.

Az „agrár-vidék-táplálkozás” politika célindikátorai

(3) A közvetlen termelő piacok, a helyi terméket preferáló fogyasztói magatartás ‘Chisan chisho’ marketing kommunikációja, a táplálkozás oktatás ‘Shokuiku’ hatására javuljon a város és vidék közötti kommunikáció, kiépüljön a

„kulturális híd” 文化の架け橋

*Köszönöm megtisztelő
figyelmüket!*

Elérhetőség:
voros.mihaly@mutf.hu

Mobil: 06-20-347 5791